

UNA LLEI D'INFÀNCIA PER A UN PRESENT DIFERENT. UNA LLEI PER A UN FUTUR MILLOR

Crec que es pot dir sense cap mena de dubte que un dels indicadors del grau de cohesió d'una societat, de la seva modernitat i de la seva equitat és la forma com es preocupa dels seus infants, el lloc en el que ubica la seva infància. Aquesta preocupació es manifesta, entre d'altres maneres, a partir de les normes, de les lleis que tenen con a subjecte a la infància. Elaborar una llei d'infància és quelcom com recordar que els infants i adolescents existeixen, que tenen vida pròpia, però que ells sols no poden exercir els seus drets i responsabilitats.

Des de la recuperació de les seves institucions, Catalunya ha tingut diverses lleis d'infància i cadascuna d'elles ha evidenciat allò que en cada moment social i polític semblava que havia de ser la forma d'ocupar-se dels infants i adolescents. La primera d'elles va ser la Llei 11/85, del 13 de juny, de Protecció de Menors. Feia uns anys que s'havien completat els traspassos sobre protecció i sobre atenció a la infància amb dificultats i urgia disposar d'una norma pròpia, malgrat que tot estigués condicionat per la Ley de Tribunales Tutelares de Menores de 1948, que regulava totes les possibles intervencions. Va ser la primera llei de menors de tot l'Estat –font per a la redacció de moltes normes posteriors d'altres comunitats autònomes- que tenia dos grans pretensions: separar clarament la protecció de la correcció; dignificar les mesures educatives que s'aplicaven, establint criteris tècnics i garanties en la intervenció.

Va ser la llei que va permetre el desenvolupament de l'atenció en llibertat i del seguiment protector en el propi medi. Desmuntava una herència basada en la separació familiar i l'internament, que atenia els infants perquè les famílies no tenien recursos o perquè els nois i noies presentaven “conductes desordenades” (conducta immoral, insubmissió a la pàtria potestat, etc). No va passar de ser la llei de la protecció i de la delinqüència. Tant sols es va poder introduir un capítol sobre la prevenció. L'atenció a la gran majoria de la infància va quedar fora de les intervencions previstes a la llei.

Una llei estatal de 1987, que modificava alguns aspectes del Codi Civil, que va treure dels jutjats el desemparament, i introduïa un nou format per a l'acolliment i l'adopció, va provocar que -exercint les nostres

competències plenes sobre el dret propi i la protecció de menors- es comencés a redactar una nova llei sobre la totalitat del sistema protector. El resultat seria la Llei 37/91 de 30 de desembre, "Sobre mesures de protecció dels menors desamparats i de l'adopció". Una llei exclusivament protectora, tot i que feia dos anys que s'havia signat la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Infants i calia començar a disposar d'instruments per fer-la efectiva.

Una llei més pròxima a allò que s'ha d'entendre com a llei global d'infància vindria amb la Llei 8/95, de 27 de juliol "De atenció i protecció dels infants i adolescents". Per primera vegada, les nostres normes contemplaven l'infant com a subjecte no només a protegir, sinó com a persona que es desenvolupa en un entorn familiar i a la que afecta la salut, l'educació, el lleure, l'entorn, el consum, etc.. Va ser però, en gran mesura, una llei de bones intencions que –onze anys després- encara no ha estat desenvolupada, llevat del règim sancionador que es va posar en marxa fa uns mesos. Va ser, potser, una llei en la que cap govern anterior va creure, evidenciant que tampoc creien suficientment en la infància, en les seves necessitats, en els seus drets.

Ha passat el temps, la Convenció ja ha arribat a la seva adolescència, la realitat de la infància s'ha vist especialment alterada en un món en accelerat canvi i, especialment, en els darrers gairebé tres anys, s'ha modificat el marc polític i ha aparegut la possibilitat de fer altres polítiques d'infància, d'elaborar un altre tipus de lleis d'infància.

El que ara vull presentar públicament és sobretot el resultat d'un treball compartit que s'iniciava amb la difusió de les "Bases per a un projecte de llei d'infància de Catalunya" en el passat mes de març. Per primera vegada en l'elaboració d'una llei al voltant de la infància en el nostre país, es posava en marxa un procés participatiu previ que havia de permetre recollir propostes i opinions sobre el contingut i les orientacions de la futura norma. El resultat de la participació de prop de cinc-cents professionals implicats en l'atenció dels infants, de significatives associacions i entitats, així com de les diferents administracions locals ha estat un conjunt valuós de suggeriments que, en bona part recollim en aquesta proposta. (En tot cas conformen un dels documents bàsics per a l'elaboració definitiva de la llei).

Per això, vull expressar ara el meu agraïment per les seves aportacions a totes les persones que han participat, esperant que continuïn implicades en aquest procés quan ja es posi a debat un avantprojecte

de llei. De la mateixa manera vull agrair el suport de la Direcció General de Participació Ciutadana del Departament de Relacions Institucionals, que ha dut a terme tot aquest procés participatiu.

Però, també es va constituir un Grup d'experts que –a més de redactar el document de Bases inicial- ha debatut i ha redactat un seguit de documents que permeten ja avui concretar els principals elements de la futura llei. Vull expressar el meu agraïment a totes les persones que han conformat el grup d'experts. El seu document de síntesi, “Recull documental del comitè de les persones expertes”, forma ja part dels materials bàsics amb els que es farà el redactat de la llei.

En assumir la responsabilitat de dirigir la Conselleria de Benestar i Família el mes de maig passat, vaig prendre la decisió que, malgrat que l'avançament del final de la legislatura no em permetria presentar al Govern i després al Parlament un projecte de llei, no podia malmetre el treball de tantes persones, ni perdre una bona oportunitat per fer una proposta profunda de reorientació de les formes claus de prestar atenció als infants i adolescents. És per això que vaig decidir, amb la complicitat i la implicació directa en aquest objectiu del Secretari d'Infància i Famílies, que acabava d'anomenar, el Sr. Jaume Funes, que ordenaríem tota la feina desenvolupada fins al moment en un text que permetés al govern sortit de les pròximes eleccions redactar amb facilitat un text legal articulat.

El que avui faig és fer públics els principals aspectes d'aquest **“Document per a redactar la llei d'infància”** que les properes setmanes presentaré al Govern i es divulgarà. Ho vull fer públic no només per donar comptes del treball fet per moltes persones, sinó també perquè encara és clau la tasca de tots i totes per seguir fent una gran pedagogia social sobre la infància i les seves necessitats, d'una manera encara més intensa mentre es redacti i es discuteixi la futura llei. Dependrà en gran mesura dels professionals i de les entitats, que la infància esdevingui una veritable prioritat de l'agenda política del moment.

Però, anem per parts. Voldria començar aclarint el tipus de llei que creiem que cal fer

1.- COM CREIEM QUE HA DE SER LA LLEI ?

No necessitem una altra llei de protecció, tot i que la multiplicitat de modificacions introduïdes en els darrers anys fan que el text legal

actual sigui un veritable garbuix, però en aquest sentit ens caldria més aviat un text refós. El que necessitem és una veritable llei d'infància i adolescència que tingui com a destinataris a tots els infants i adolescents. Ha de referir-se a la globalitat de la seva vida i, evitant en tot el que sigui possible la fragmentació, ha de proposar formes d'atenció integrades, a partir de recursos i serveis professionals, planificats i de qualitat.

Tot i la seva voluntat d'integralitat, no pretenem fer una llei omnicomprensiva que parli de tot el món de la infància i ho reguli directament tot. Esperem poder presentar-la al Parlament amb la Llei de Serveis Socials i el Codi Civil de Catalunya aprovats o en tràmit (amb petites correccions en els projectes actuals) i havent avançat en una proposta de llei d'Educació. En tot cas, la llei d'infància aspira a ser la norma que aporti criteris d'interpretació i intervenció en clau d'infància a les altres normes.

Com ja es deia a les Bases, l'atenció a la infància i l'adolescència haurà d'estar definida com a **“dret subjectiu del qual és titular el mateix infant”**. Els infants són subjectes actius de drets i han de poder reclamar de les administracions l'atenció i les ajudes que necessiten per evitar que els seus drets siguin vulnerats.

Seguint aquests criteris, esperem poder veure aprovada el més aviat possible una ***LLEI D'ATENCIÓ ALS INFANTS I ADOLESCENTS I DE L'EXERCICI DELS SEUS DRETS I RESPONSABILITATS.***

Aquesta llei s'estructurarà al voltant de set grans grups temàtics, o títols, fonamentals:

1. Els principis i criteris d'actuació per a garantir i per exercir els drets. Els criteris i principis per rebre l'atenció adequada
2. Els drets bàsics de la infància i l'adolescència i les situacions de vulneració
3. Mecanismes per a la defensa efectiva dels drets dels infants
4. Les polítiques d'infància i el treball conjunt de les diferents administracions i de les entitats
5. Diferents recursos, serveis, dispositius per atendre els infants i adolescents i les seves famílies
6. Procediments i actuacions en les situacions de risc
7. Procediments i actuacions en les situacions de desemparament

No els explicaré ara el contingut de tots aquests apartats de la llei, tant sols intentaré resumir alguns aspectes, al meu parer claus, que desitjaria començar a compartir amb totes i tots vostès.

2.- UNA PROPOSTA QUE INCORPORI CRITERIS CLARS I OBLIGATORIS PER A LA INTERVENCIÓ, QUE DEFINEIXI LES VULNERACIONS DE DRETS

A banda de l'exposició de motius, que sovint no acaba tenint altra consideració que la de literatura interpretativa, algunes lleis incorporen diferents articles destinats a fixar, de manera més taxativa, un conjunt de criteris d'actuació. En el cas de les lleis que afecten a la infància, aquests criteris solen ser més determinants que les pròpies respostes previstes a la resta de l'articulat. La perspectiva, la forma com s'atén a l'infant i l'adolescent, pot ser generadora de problemes o facilitadora de solucions. Si no deixem clar, per exemple, que els infants han de rebre la resposta adequada en tant que infants i no en tant que deseparats, transgressors o amb dificultats de convivència, estarem fent lleis per a l'excepció i estarem demostrant que no són els infants els que veritablement ens preocupen sinó els problemes que podem crear-nos o, com a màxim els problemes que poden arribar a tenir.

El procés participatiu i les aportacions dels experts han servit per a proporcionar-nos una exhaustiva llista de principis i criteris que ha de recollir la llei (més d'una vintena). Entre tots ells voldria destacar-ne alguns.

Entre els principis més generals estan els que anomenaré "Principi d'infància" i "Perspectiva d'infància". Amb ells volem destacar en primer lloc que la infància existeix, que es tracta d'un col·lectiu de ciutadanes i ciutadans que ha de rebre atencions diferenciades dels poders públics, que, amb moltes diferències en funció de l'edat o de l'entorn, tenen dret a ser tractats com a persones senceres, no com a projectes amb futur però sense present. La Constitució, l'Estatut i la Convenció de Drets dels Infants ens obliga a donar respostes adequades i diferenciades a qui està vivint en la "infància" (a qui encara no té 18 anys).

Considerar la perspectiva de la infància suposa tenir en compte les seves necessitats diferenciades, les seves maneres d'entendre i gestionar la realitat, les seves formes de vincular-se amb la comunitat quan es fan les normes, quan es planifiquen els recursos, quan les administracions gestionen el dia a dia dels barris, dels pobles i les ciutats. Al igual que ja hem fet incorporant la perspectiva de gènere (que també s'inclou com a principi) la norma inclourà mecanismes de consulta prèvia obligatòria a un organisme especialitzat (haurem de valorar quin: potser un potent Observatori de Drets dels Infants, la mateixa Secretaria d'Infància i Famílies), de determinats projectes de llei o d'altres normes per a que siguin avaluats des de la perspectiva dels infants. Per comprovar que realment els tenen en compte, que han considerat l'impacte diferenciat que la norma pot tenir sobre la infància.

Com a criteris per a organitzar l'atenció voldria destacar que la norma obligarà a cercar respostes en l'entorn pròxim (i per tant a planificar els recursos en funció del territori). Igualment, es reconeixerà el nucli familiar com el context educatiu primordial i això suposarà treballar sempre en primer lloc per a que les famílies (amb independència de la seva composició) puguin educar els seus fills i filles, puguin proporcionar els estímuls educatius que necessiten.

La gestió de l'atenció als infants haurà de basar-se en els criteris de treball en xarxa i en el de referent educatiu principal estable. És a dir, en lloc de primar la generació de recursos desconnectats, parcials, de titularitat diversa, es potenciaran xarxes integrades de recursos i professionals d'atenció a la infància que treballen en cada territori. La globalitat i la integralitat es manifestaran definit sempre que tot infant al que es presta atenció ha de tenir un referent únic, integrador de totes les intervencions (socials, educatives, terapèutiques, etc.).

El criteri preventiu quedarà explícit en diferents aspectes. El principal dels quals haurà de ser el d'accés a l'atenció primerenca i el de compensació a temps dels dèficits maduratius i socials.

Per primera vegada s'introduirà de manera clara la planificació i l'avaluació. L'obligació d'elaborar Plans d'infància i adolescència, o de Plans de suport a les famílies, de barri i de territori, ha de possibilitar una actuació integrada i adaptada. La planificació i l'avaluació hauran de permetre disposar d'instruments per observar com evoluciona la realitat de la infància i anar comprovant fins a quin punt els dispositius i l'atenció que es brinda esdevenen útils.

Ja he recalcat que amb la nova llei pretenem evitar que el conjunt de l'atenció a la infància sigui definida a partir de la desprotecció. No ha de ser, com la majoria de les lleis existents en el nostre país, una llei de protecció que també s'intenta aplicar a altres situacions, sinó una llei d'atenció per garantir els drets dels infants que també s'aplica quan aquest són vulnerats.

Per això, la lleí distingirà quatre situacions:

1. La de **tota la infància**, a la que, com he dit, prestem atenció de manera significativa i diferenciada per garantir els seus drets.
2. La d'aquells que veuen **vulnerats els seus drets** perquè viuen en un context de manca de condicions i estímuls per al desenvolupament i socialització adequats. Contextos en els que hem d'actuar per a complementar, compensar o suplir.
3. Les **situacions de risc**, en les que no tant sols es donen mancances sinó que apareixen altres elements negatius que alteren i endarrereixen el procés maduratiu, que fan probable l'aparició de dificultats, el maltractament, etc. Situacions en les que s'ha d'actuar introduint elements de protecció i ajuda i, si cal, elements coactius.
4. Les **situacions de desemparament**. Unes situacions de vulneració greu en les que inevitablement s'ha de modificar la pàtria potestat i l'administració ha de passar a exercir la tutela de l'infant.

Per a les tres situacions de vulneració la llei definirà un conjunt d'indicadors en cadascú dels diferents capítols de drets que formen la part central del text.

3.- UNA LLEI PER FER POSSIBLE EL COMPLIMENT REAL DE LA CONVENCÍ DE DRETES DELS INFANTS

Tenint com a referència la proposta que el Comitè dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides fa per a la revisió periòdica del compliment de la Convenció, la llei ordenarà en cinc grans grups el conjunt de drets que hem de garantir, destacant fonamentalment els tipus d'actuacions que són necessàries per a que sigui efectiva aquesta garantia, especialment en aquells àmbits en els que cap altra norma els ha concretat. Posaré algun exemples de cada àmbit.

En el grup de drets i llibertats civils introduïrem, entre d'altres aspectes:

- Tot allò que té a veure en l'accés adequat a la informació en el món actual, digital i en xarxa.
- Propostes per a evitar l'adoctrinament i fer efectiva la llibertat de pensament i consciència.
- La regulació de mecanismes efectius de participació en les diferents institucions i en aspectes claus del funcionament de la seva comunitat.

Per aquesta raó, considerarem, per exemple, la pressió doctrinària en l'entorn familiar o l'impediment de convida i participar en la vida de la comunitat (escola, oci, grups i associacions d'iguals, etc.) com a indicadors per valorar les situacions de risc o el desemparament.

Si passem a considerar l'àmbit dels drets relacionats amb la vida en família, voldria destacar que la llei definirà aspectes com ara:

- Les propostes per a **capacitar i responsabilitzar les persones adultes del nucli familiar en l'educació dels seus fills i filles**. Les concrecions dels drets dels infants a tenir persones que s'ocupin d'ells i els proporcionin els estímuls educatius necessaris.
- La complementarietat i la suplència de diferents recursos, com ara les **famílies complementàries o l'acolliment familiar**, com a formes de suplir els dèficits que les famílies originàries no poden donar.
- La formulació clara dels drets dels infants en les **situacions de ruptura dels nuclis familiars**.

Aquí, considerarem **indicadors de risc o desemparament**, per exemple, l'absència d'alguns elements claus relacionats amb l'exercici de la maternitat i la paternitat, la descara en les atencions bàsiques o l'oblit dels interessos del menor en les ruptures familiars conflictives o violentes.

No parlaré ara de tots els drets relacionats amb el benestar i la salut, però voldria tornar a insistir, per exemple, en:

- La necessitat de concretar el dret a rebre els estímuls bàsics de cada etapa evolutiva, ja sigui l'estimulació psicomotora dels primers anys de vida o l'educació en valors en la preadolescència.

- La necessitat de que el sistema de salut i els seus professionals adequin les seves pautes d'actuació a la diversitat infantil.
- La definició d'actuacions preventives basades en l'infant i l'adolescent com a subjectes actius i responsables de la seva pròpia salut.

Òbviament, els **indicadors de desprotecció** tenen a veure amb la salut bàsica, en la cura per l'accés adequat als recurs sanitaris, la presència de conductes de risc, etc.

El nucli del dret a una educació global, més enllà del nucli familiar, el concretarem definint clarament la seva articulació amb **l'educació en el context escolar**, reforçant els aspectes educatius de la instrucció, però també fixant criteris per a concretar el dret de tots els infants a ser educats en entorns escolars diversos, integradors i normalitzadors.

La llei destinarà un ampli nombre d'articles a descriure i donar carta de naturalesa al **dret al joc, a l'educació en el lleure, a les actuacions educatives no escolars**. És aquest un àmbit que ha quedat en terreny de ningú, sense cap regulació i, el que és pitjor, sense una adequada consideració de la importància cabdal que té en la vida dels nostres infants.

Com ja es considera actualment, la **inadequada escolarització** seguirà entre els indicadors de risc. Però també haurem de deixar clar que **un infant que no té un adequat entorn de lleure necessita ajuda**. La llei haurà de reconèixer l'educació en el lleure com a dret bàsic i com a oportunitat i estímul que redueix i compensa altres dificultats.

Malauradament, alguns infants viuen en situacions de major risc, estan necessitats de mesures especials de protecció. **Tots els infants corren el risc de que es destrueixi el seu temps d'infància**. Per això diferents apartats estaran destinats a definir les claus per a atendre els menors sols, refugiats o immigrants. Però igualment ho farem per fixar criteris en relació al **treball infantil socialment acceptat o altres formes de possible explotació indirecta** (per exemple, en espectacles públics, publicitat, esports d'alt rendiment, etc.). Només com a exemple: en aquest moments, Catalunya té molts més regulada i limitada la intervenció d'animals en un espectacle que la d'un infant.

Tot i que a la llei només acabi tenint un petit espai, no voldria deixar de referir-me a allò que podríem considerar atenció a la infància globalitzada, atenció a la infància en un món global. No només venen menors d'altres països a la recerca d'un futur diferent. També nosaltres incidim en les infàncies d'altres indrets, si més no perquè ells afillen mitjançant l'adopció internacional. Igualment, som espectadors de les difícils i impossibles infàncies d'arreu el món. Ja em referiré després a l'adopció, però donada la repercussió mediàtica que aquest tema ha tingut recentment, m'agradaria destacar que **la nostra intervenció en les infàncies d'altres països** ha d'estar basada sempre en els següents paràmetres:

- Estar inscrita dins d'una lògica de cooperació
- Basar-se en el coneixement de la realitat de la infància del país, de les seves necessitats, dels seus potencials
- Utilitzar l'adopció, o qualsevol altre actuació similar, en la mesura que serveixi als seus infants, en la mesura que sigui la millor opció per ells.

El gran Títol de la llei destinat als drets i a les formes de fer-los efectius es veurà completat amb un altre que definirà les formes per a defensar-los. Haurem de parlar de la **divulgació sistemàtica dels drets i de la llei i dels sistemes per observar sistemàticament l'estat dels drets del infants** a casa nostra. També proposarem que quedin molt definits i amb els procediments adequats els **sistemes de queixa** dintre de qualsevol institució en la que hi ha infants i adolescents.

Pel que fa a la figura del **Defensor o defensora de l'Infant**, recollint les opinions majoritàries i la proposta dels experts proposarem la creació de una figura diferenciada i clara dintre de la Sindicatura de Greuges (modificant la llei si cal, o elaborant unes normes de funcionament de la institució). Tindria un seguit de competències diferents (especialment les destinades a divulgar els drets, vetllar per la participació, informar periòdicament sobre l'estat real dels drets dels infants, etc.) i un equip diferenciat. Seria escollit directament pel Parlament i presentaria un informe anual propi. Disposaria d'una xarxa de referents en el territori per facilitar l'accés directe dels infants a la institució.

4.- DEIXAR DEFINITS ELS RECURSOS I SERVEIS PER PRESTAR ATENCIÓ AL INFANTS I ADOLESCENTS, DINS D'UN MODEL AMB BASE LOCAL

Les normes actuals, entre d'altres dèficits i dificultats, defineixen molt poc el paper de les diferents administracions i deixen sense una conceptualització de referència la diversitat de dispositius i recursos que avui atenen, o haurien d'atendre la infància. La nova proposta haurà d'aclarir aquests dos aspectes: de quina manera ha de prestar atenció a la infància el conjunt de les administracions; i ha de fixar les bases per aclarir quins i com han de ser els diferents recursos i serveis per a la infància.

Seguint els principis i criteris que he exposat, l'atenció a la infància només té sentit en clau de comunitat, en clau local. És a partir dels ajuntaments i/o de les administracions comarcals o supramunicipals, incorporant els recursos públics i les entitats compromeses amb la infància, que han d'estructurar-se les polítiques d'infància. Per això, la llei proposarà un sistema d'atenció estructurat en xarxa, a partir dels recursos locals, que prestin atenció als infants i adolescents, d'una manera integrada.

Podríem apuntar que aquestes han de ser de dos tipus:

- Estructures **territorials** integrades d'infància (**Xarxa d'infància**). Que tindran, entre d'altres, la responsabilitat de: elaborar els Plans territorials d'infància, els Plans de suport a les famílies; la planificació i el disseny dels recursos d'infància necessaris en el territori; la definició dels circuits d'atenció al infants quan viuen en situacions de dificultat, risc o desemparament, etc.
- Estructures estables de coordinació **professional (Coordinadora d'infància)**, en espais territorials més acotats, que tindran com a principals encàrrecs: l'elaboració i revisió dels programes personalitzats d'intervenció, el reforç mutu per a fer de figures principals de referència en el treball amb cada infant, l'avaluació de les mesures aplicades, les propostes de canvi de nivell d'actuació (consideració que la situació és de risc, proposta de passar a desemparament), etc.

El paper de la Generalitat, com a responsable última de les polítiques d'infància i del darrer nivell de protecció i tutela, (participant en els diferents nivells de coordinació de les xarxes que hem definit) estarà centrat fonamentalment en:

- La dinamització, el suport i supervisió global de les polítiques d'infància
- La gestió del desemparament i de l'exercici de la tutela
- Algunes atencions en els primers nivells d'urgència
- La gestió de determinats recursos especialitzats i supraterritorials
- El treball transversal i de coordinació interdepartamental
- Etc.

Com ja he comentat, la majoria de recursos, serveis i dispositius per atendre els infants i adolescents i les seves famílies no disposen de cap referència legal que concreti les seves finalitats, les seves formes bàsiques d'organització, el contingut central de la seva intervenció. Els pocs que disposen de referències legals són de l'àmbit de serveis socials o del de protecció. Però, com ja he repetit al llarg d'aquesta intervenció, estem parlant de definir el conjunt d'atencions que tenen a veure amb la infància i, per això, totes han d'estar definides des de la normalitat i la universalitat.

Posaré dos exemples molt diferents. El conjunt de recursos de suport a l'educació infantil en els primers anys de vida, quan no són considerats veritables llars d'infants i no queden sota el control del Departament d'Educació, poden estar avui fora de tot control de qualitat. Enlloc s'ha definit en què han de consistir i quins han de ser els paràmetres bàsics d'aquesta atenció. Necessiten que la llei defineixi la seva funció i que els ubiqui adequadament com a recursos educatius complementaris. L'altre exemple: els centres, els espais residencials per a menors són avui només per a menors tutelats. Però, moltes vegades, en situacions de ruptura o de tensió familiars, els professionals adverteixen que necessiten espais residencials temporals per a poder reconduir la situació. Tanmateix, els centres estan definits des del desemparament i per a les seves necessitats protectores.

La llei ha d'aportar els elements claus definitoris de tots els diferents dispositius i serveis amb els que es presta atenció a la infància (més enllà dels estrictament escolars i sanitaris), definits com a universals i necessaris per garantir els drets de tots els infants. Aquestes grans

definicions han de permetre una regulació acurada posterior, diferenciada si cal per àmbits, a partir dels reglaments.

A la pantalla poden veure una llista incompleta dels dispositius d'atenció a la infància als que m'estic referint. No estan tots i, a més, caldrà, permetre la innovació, estimular l'aparició de nous serveis al servei de la infància i l'adolescència en un món en canvi.

Destacar algun d'aquests recursos es podria entendre com que no dono la mateixa importància als altres i, com que no puc parlar de tots, no ho faré. M'agradaria, però, referir-me de manera general a dos grups: els recursos per al suport familiar mutu i els d'educació en el lleure.

Diverses aportacions del procés participatiu han destacat la importància dels diversos **tipus d'acolliment familiar**. Voldria destacar que aquest tipus de recurs –entès com a **famílies que ajuden a altres famílies**– hauria de ser el nucli de les respostes que donem per a compensar, suplir i restaurar les situacions deficitàries i de vulneració de drets d'una bona part de la infància que hauríem d'atendre per aquests motius.

En quan als recursos per a **l'educació en el lleure**, que no han trobat mai un encaix en alguna norma que pogués reconèixer el seu sentit, la seva importància, el seu paper en les diferents situacions de la infància, crec que podran trobar la seva ubicació adequada en aquesta llei. Podran ser finalment reconeguts com a eines imprescindibles per garantir el desenvolupament global dels infants.

Aquest catàleg de recursos, a més, haurà d'anar acompanyat d'una proposta de quins es consideren **bàsics** i per tant d'obligada presència en el territori, d'obligada oferta per part de les administracions, i aquells que poden ser considerats d'un **segon nivell** de prioritat. Els primers hauran de tenir una planificació definida amb equitat, en funció de la població i el territori.

5.- ADEQUAR ELS PROCEDIMENTS PER INTERVENIR EN LES SITUACIONS DE RISC I EN EL DESEMPARAMENT

A la part final de la llei es dedicaran dos títols a definir els diferents elements professionals i administratius que han de seguir el procés de declaració de la situació de risc i el de la declaració de

desempament. Sembla oportú que, d'acord amb el conjunt de criteris expressats fins ara, tot el que té a veure amb les situacions de risc quedi en mans de les administracions locals i tot allò que té a veure amb el desempament sigui responsabilitat de la Generalitat (amb independència que l'estudi de la situació i la presa de decisions es realitzi habitualment en les estructures de treball en xarxa de les que he parlat anteriorment).

Tant la declaració de risc com la de desempament s'hauran de fer a partir dels indicadors de vulneració de drets que es fitxen en el nucli central de la llei, apreciats en el seu diferent grau d'incidència sobre la vida de l'infant.

Normalment, l'abordatge de les situacions de risc es farà a partir de l'elaboració d'un pla de treball consensuat, de pactes i compromisos d'ajuda que els professionals estableixen amb la família. Normalment, aquests seran voluntaris i tant sols en cas de negativa o incompliment sistemàtic seran imposats, amb l'advertiment de procedir –si les condicions de vulneració de drets continuen- a una declaració de desempament.

La declaració desempament i l'adopció de la mesura protectora adequada es completarà sempre amb un pla de treball amb la família, destinat a fer possible que recuperi les seves capacitats parentals. La protecció ha de suposar mesures per a l'infant i mesures per als seus adults. Finalment, en la lògica de treball en xarxa i de creació de contextos educatius en el propi entorn que he descrit, adoptar mesures de protecció és posar al servei de cada nen o nena a tutelar els recursos de la xarxa d'atenció a la infància del territori.

Vista l'aplicació real de les lleis de protecció actual, la nova norma haurà de deixar molt més clar l'obligatorietat de complir els **terminis** de cada actuació. **El temps d'un infant, especialment a determinades edats, no és el d'un adult.** Igualment, la llei haurà d'establir l'obligatorietat que tot infant sota la tutela de l'administració tingui un professional referent permanent, que acompanyi el seu procés, que valori i integri les diferents atencions que va rebent.

Abusant de la seva paciència voldria, per acabar, detenir-me un moment en un últim tema del que sovint es fa referència en els mitjans de comunicació i que ha estat objecte d'un aprofundit debat en el grup d'experts: la qüestió dels terminis per oposar-se judicialment a les decisions protectores de l'administració. Aquesta qüestió, a més, ve

sovint rodejada d'una afirmació poc fonamentada, però que sembla haver-se convertit –fins i tot entre els professionals- en una veritat indiscutible: que les lleis actuals són massa biologicistes, estan massa a favor dels pares i mares biològics.

En realitat, el que està passant es que, d'una banda, totes les decisions estan indefinidament obertes i això fa que siguin permanentment recorribles; d'altra, que el veritable treball amb els pares i mares per a que recuperin les seves capacitats educatives i de cura dels seus infant és bastant inexistent i podríem dir que no està ni previst a la llei. El que ara proposem és definir clarament aquests dos aspectes en benefici del menor, però tenint present que entre els seus drets està el de mantenir els seus lligams, el de recuperar una possibilitat de vida amb els seus pares.

A la vista de les propostes rebudes, creiem que el que cal limitar són fonamentalment dos aspectes: les decisions inicials i les mesures relacionades amb l'adopció. Es tracta de dos aspectes que tenen a veure amb com es corregeix una situació de desprotecció greu i amb com es dona estabilitat a un infant que té un nou vincles afectius.

Estem convençuts que la declaració de risc i la de desemparament han de poder ser impugnades judicialment però amb límits. No hem d'oblidar que es tracta d'una valoració que fan els professionals d'una administració sobre l'entorn familiar que envolta un nen. És una decisió puntual, que serveix per a un determinat moment i no pot ser indefinidament discutida. Els pares biològics podran oposar-se durant un període (al voltant dels tres mesos). Després adquirirà fermesa i no podrà ser discutida contínuament davant del jutge, en el moment en que apareguin noves discrepàncies amb l'actuació de l'administració.

El mateix es proposarà per a la mesura inicial que es prengui en declarar el desemparament (els pares poden estar d'acord amb la declaració de desemparament i no amb la mesura: accepten, per exemple, un internament però no un acolliment). Tindran també un termini breu per oposar-se.

Entre les mesures que posteriorment, una vegada estudiada la situació, pot prendre l'administració està **l'adopció**. En l'actualitat, amb recursos en els diferents nivells judicials, sense limitacions de temps, els pares poden oposar-se dues vegades: en l'acolliment preadoptiu i en la constitució de l'adopció, i en tots dos casos encara poden seguir discutint la declaració de desemparament. Donat que es tracta de la

mesura que genera major construcció de vincles per les dues parts i en la que els canvis poden tenir efectes més greus, el que proposem és limitar en el temps l'oposició judicial a l'acte de declaració d'adoptabilitat. Es a dir, a la decisió de l'administració de considerar adoptable el nen o nena. Acabat els recursos, els pares originals ja res tindran a discutir i l'infant serà adoptat a tots els efectes.

El que creiem que no pot tenir, de manera general, límits temporals per a la demanda de la seva revisió han de ser les altres mesures que l'administració va prenent mentre té sota la seva tutela un infant. Quan uns pares consideren que la seva vida ha canviat (entre d'altres raons perquè els professionals de l'administració –des dels de salut mental fins els de serveis socials- els han ajudat a canviar) han de poder demanar la revisió de la seva situació i el retorn de l'infant o adolescent al grup familiar original.

El que si cal introduir és un conjunt de criteris objectivables per a valorar administrativa i judicialment aquesta revisió, a partir de **l'interès actual del menor** (*a on està vivint en el moment de la demanda, quina historia de protecció té, quina proposta de futur fan els seus tutors, quina és la valoració que fa el propi menor, etc.*). La resposta no podrà ser la mateixa, per exemple, quan un infant segueix en un centre que quan fa temps que està en un acolliment familiar.

Protegir no és retirar infants de llars eternament inapropiades. És facilitar un altre entorn més positiu mentre treballem per fem competents els seus adults per a que tornin a ser capaços d'ocupar-se de nou del seu fill, sense oblidar que el temps ha passat i que les experiències viscudes per l'infant també han de condicionar la decisió.

Aquestes són les grans orientacions del que espero arribi a ser una nova llei d'infància de Catalunya. Crec haver recollit bona part de les propostes i suggeriments que hem rebut d'una part significativa de la ciutadania més implicada en el benestar dels ciutadans i ciutadanes infants i adolescents (Moltes altres aportacions, molt més concretes, espero siguin recollides en redactar un text articulat).

En vaig comprometre a no parar el procés, a no deixar la necessària i urgent modificació de les normes que poden permetre una millor

atenció a la infància esperant els resultats de la nova convocatòria electoral i això he fet. En les pròximes setmanes presentaré al Govern el resultat de la vostra tasca per a que la prengui en consideració. El nou Govern tindrà la oportunitat de tan sols posar-se a convertir ràpidament en articulat els documents que tindrà a les seves mans i obrir el procés de participació previst per a tots els avantprojectes de llei.

No vull acabar sense expressar de nou el meu agraïment a tots i totes els que heu participat en el procés fins avui. Vull reconèixer, també, la tasca inicial portada a terme per l'equip de la ex-consellera Simó. Finalment, vull fer un agraïment molt especial al Secretari d'Infància i Famílies, en Jaume Funes, que ha estat l'ànima d'aquesta tasca des que a mitjans de maig varem agafar aquest compromís.

Moltes gràcies per la seva atenció.

9 d'octubre de 2006